



TÜRÜK

2022, Yıl/Year: 10, Sayı/Issue: 30, ISSN: 2147-8872

TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi
TURUK International Language, Literature and Folklore Researches Journal

Geliş Tarihi / Date of Received: 17.08.2022

Kabul Tarihi / Date of Accepted: 06.09.2022

Sayfa / Page: 253-262

Research Article / Araştırma Makalesi

Yazar / Writer:

 **Faruk GEZGİN**

Emekli Öğretim Görevlisi

farukgezgin1950@windowslive.com

KOSOVA-GİLANLI GAZETECİ BURHAN SAİT'İN ATATÜRK'LE İLGİLİ DÜŞÜNCELERİ VE YAZILARI

Öz

Ömrünü Yugoslavya Türklüğünün haklarını arama ve uygulama mücadelesine adanmış Burhan Sait, başka konularda olduğu gibi bu konuda da kendisine Atatürk'ü örnek almıştır. Tito zamanında da Atatürk, sosyalist yönetimce ve Türkler arasında hep övgüyle anılmıştır. Sosyalist dönemin son gençlerinden olan Burhan Sait de Atatürk'e hayrandır. Yugoslavya'nın dağılma sürecine kadar Burhan Sait'in, dönem gereği açıktan milliyetçi-Türkçü ve Atatürkçü olduğunu söylemesi düşünülemezdi. Bu ancak Yugoslavya'nın dağılma sürecinin başladığı 1990 sonrasında ortaya çıkar. Burhan Sait, ilerleyen modern Türkiye'nin Atatürk ve inkılapları sayesinde oluştuğunu görmüştür. Bölgede Türkler arasındaki dini-tarikatımsı grupta görülen Atatürk düşmanlığını, İslam'ı sadece şekilde gören saplantıyla açıklamıştır. Müslüman bazı Arnavutlarda Atatürk'e Arnavut asıllı olduğu iddiasıyla sahiplenmeyi ama hilafet ve şariat meselesinde onu reddetmeyi etnik saplantı olarak görmek gerekir. Burhan Sait, bölge Türklerinin Atatürk'ün yolundan ayrılmamasını tavsiye etmiştir.

Anahtar sözcükler: Atatürk, Burhan Sait, Makedonya, Kosova, Modern Türkiye.

FROM KOSOVO-GILAN JOURNALIST BURHAN SAİT'S THOUGHTS AND ARTICLES ABOUT ATATÜRK

Abstract

Burhan Sait, who devoted his life to the struggle of seeking and enforcing the rights of Yugoslavian Turks, took Atatürk as an example in this matter as well as in other subjects. In the time of Tito, Atatürk was always praised by the socialist administration and by the Turks. Burhan Said, one of the last youths of the socialist era, also admired Atatürk. Until the disintegration of Yugoslavia, it was unthinkable for Burhan Sait to openly say that he was a nationalist-Turkist and Kemalist due to the peculiarities of the period. This only occurred after 1990, when the disintegration of Yugoslavia began. Burhan Sait saw that the modern Turkey was being formed owing to Atatürk and his reforms. He regarded the hostility toward Atatürk, seen among the religious-sectarian group within the Turks in the region, as an obsession with seeing Islam only in form. The fact that some Muslim Albanians, embraced Atatürk for his Albanian roots but rejected him in the issues of caliphate and sharia should be seen as an ethnic obsession. Burhan Said recommended that the Turks of the region should not stray from Atatürk's path.

Keywords: Atatürk, Burhan Said, Macedonia, Kosovo, Modern Türkiye.

Giriş

A. Burhan Sait'in Kısaca Hayatı

1965'te Kosova-Gilan'da doğan Burhan Sait, ailece vatandaşlığına geçtiği Türkiye'de 2004'te geçirdiği bir trafik kazasında ölmüştür. Kosova ve Makedonya'da 1989'a kadar, önce gazete ve dergilerde çıkan şiirleri ve çıkardığı iki şiir kitabıyla ve yine aynı yıllarda 1985-1993 arasında *Tan* gazetesi muhabirliği ve buradaki köşe yazılarıyla tanınmıştır. Onun Priştine'de çıkan *Çevren* dergisi ile Üsküp'te çıkan *Birlik* gazetesi ve *Sesler* dergisinde de şiirleri ve yazıları yayınlanır. 1992-1994 arasında Üsküp'te Anadolu Ajansı temsilciliğinde bulunmuştur. 1994-2002 arasında ise Üsküp'te *Vardar* dergisi ve devamı olarak da *Vardar* gazetesini çıkaran Burhan Sait, gerek yazılarıyla ve gerekse fiilî olarak, Tito öldükten sonra Sosyalist Federal Yugoslavya Cumhuriyeti'nin son zamanlarında, Türklere daha önce sosyalist dönemde verilen Türkçe konuşma ve yazma ile Türkçe eğitim hakkının -1947-1948'deki Yücel teşkilatı davası sonucu verilen idam ve çeşitli hapis cezalarıyla korkutulan Türklerin Türkiye'ye büyük göçü olumsuzluğu hariç- kısıtlanmasının, sosyalist rejimin dağılmasıyla kurulan Makedonya Cumhuriyeti ve Kosova Cumhuriyeti'nde de sürmesi karşısında devamlı Türkler için mücadele etmiştir. Bu iki yeni devlette, resmî makamların hukuk dışı ve inandırıcılıktan uzak gerekçeleri yüzünden Türkler, anayasalarda verilen haklarından halihazırda da çok az yararlanabilmektedir. Burhan Sait, Yugoslavya zamanında verilen haklardan Türkler büyük oranda yararlandığı için, rejim gereği sosyalist görünmek zorundaydı. Rejim dağılıp yeni kurulan iki devlette, Türklere verilen haklar kısıtlandığı için, ister istemez ruhunda esasen var olan milliyetçi-Türkçü ve Atatürkçü fikir dairesi içinde yer aldı. Onun çok sonraları Tito ve sosyalizm dosyasının açılmasına ve bilhassa Türklerin kollektif tarım siyaseti yüzünden ellerinden alınan toprak

ve mülklerinin geri verilmesi gerektiğine dair yazıları vardır. Eşi ve iki kızı halen İstanbul'da yaşamaktadır.

B. Burhan Sait'in Atatürk Üzerine Yazıları

Burhan Sait'in bu konuda *Tan* gazetesinde 3, *Vardar* dergi ve gazetesinde 11 yazısı çıkmıştır. Onun Atatürk'ün ideallerine samimi olarak bağlı olduğu konusunda, aslı Makedonyalı olup 20 Eylül 1999'da Türkiye Cumhuriyeti Üsküp Büyükelçiliği'ne ilk Kültür Müşaviri olarak atanan opera sanatçısı Şakir İlyasoğulları'nın hatırasının bilinmesi gerekir: Atatürk'ün Türkiye'de seyahat ettiği "Beyaz Vagon", 110 kişilik ekiple 9 Kasım 2000'de Üsküp'e gelir. Burhan Sait'in çabasıyla, gazetesinde de olayı duyurmasıyla treni Üsküp Tren Garı'nda 3000 kişi karşılar. Burhan Sait, Tefeyüz Okulu'nun öğrencilerine 200 Türk, 200 Makedon bayrağı temin ettirir. Karşılama 15 milletvekili hazır bulunur. İzdihamdan dolayı, vagon 10'ar kişilik gruplar halinde ziyaret edilir. Türkiye'den gelen 110 kişi Burhan Sait'in girişimiyle, üç otobüsle Manastır'daki Atatürk Müzesi'ne götürülür. O akşam Üsküp'te Bitpazarı'ndaki Halklar Tiyatrosu'nda 300 kişilik akşam yemeğini de Burhan Sait organize eder. 10 Kasım 2000'de treni saat 03.30'da gardan Selanik'teki 10 Kasım törenine uğurlama işini de Burhan Sait organize eder. Yapılan masrafları aslı Makedonyalı olan Bursa Milletvekili Fahrettin Gülener karşılar. Burhan Sait, her harcamayı faturalamıştır (İlyasoğulları, 2020).

B. 1. Burhan Sait'in Atatürk'ü Öven Yazıları

Bu konuda ilk yazısı 1988 yılında, krallık dönemi Yugoslavya'sında 1939'da çıkan Dr. Zoran Sv. Tomiç'in "*Kamal Atatürk*" kitabı için yazılmıştır. Tomiç, kitabın "Önsöz"ünde şunları belirtir:

"En yüksek insan özelliklerine sahip, XX. yüzyılın büyük adamı Gazi Mustafa Kemal Atatürk yaklaşık tüm dünya dillerinde yazılmış, tanıtılmıştır. Yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunu konu alan bu kitap, okurlarımıza Atatürk'ü yakından tanımak ve Atatürk'ün gerçekten Türklerin Atası olduğunu göstermek için hazırlanmıştır." (Sait, 1988).

Burhan Sait, kitabın sadece Atatürk'ü tanıtmak için değil, Yugoslavların Atatürk'e saygısını kanıtlamak için de yazıldığı kanaatindedir. Kitabın 105 sayfalık "Giriş" bölümünü Hamdullah Suphi Tanrıöver yazmıştır. Tanrıöver, iki millet arasında savaşların dışında dostlukların ve yardımların da olduğunu belirtmiştir.

Zoran Tomiç, 400 sayfalık kitabın geri kalan 285 sayfalık kısmını hazırlamıştır. Kitap, Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyeti bölümlerinden oluşmuştur. İlk bölümde Osmanlı'nın doğuşu, parlak dönemi ve yıkılışını hazırlayan dinî fanatizm işlenmiştir. Cumhuriyet Dönemi, Atatürk'ün başardıkları onun ölümüne kadar incelenmiştir. Yazısının sonunda Burhan Sait, kitabın önemi ve yapılması gerekenlerle ilgili olarak şunları belirtmiştir:

"Kitaptaki Dr. Sv. Tomiç'in yararlandığı kaynakları gözden geçirirken, o dönemlerde yani Eski Yugoslavya'da bile Atatürk'e adanmış çok sayıda yazının, bilimsel çalışmanın çeşitli dergilerde, gazetelerde yayınlandığını öğrenebiliyoruz."

Bu yıl, dünyanın en büyük devlet adamlarından sayılan Türklerin Atası Mustafa Kemal Atatürk'ün ölümünün 50. yıldönümünü anarken tarihçilerimiz tarafından, Eski Yugoslavya

döneminden başlayarak günümüze dek Atatürk'e adanmış tüm yazıların, yeniden derlenmesi ve değerlendirilmesinin yapılmasıyla bir jübilenin daha da görkemli olacağı sanısındayız." (Sait, 1988)

İkinci yazıda Atatürk'ün Türk Milleti'ni, vatanını düşmandan kurtardığı, Cumhuriyet'ten itibaren 15 yıl içinde yaptığı inkılaplar ve ekonomide başardıklarıyla dünyanın en önemli liderlerinden biri olduğu gerçeği üzerinde duran Burhan Sait, Tito'nun da çok şey başardığını ama uzun ömrünün sonunda, ölümünden sonra itibarını kaybettiğini veya itibarının kaybettirildiğini belirtir. Türkiye'de hem tutucu hem de aşırı solcu ve komünist çevrelerin Atatürk'e karşı oldukları tespitini yaptıktan sonra, Atatürk'ün de uzun yaşasaydı Tito'nun akıbetine uğrayıp uğramayacağını soruyor (Sait, 1990).

Burhan Sait, "Mustafa" başlıklı yazısında, kendini 1910'larda Selanik'te Mustafa Kemal ve Ziya Gökalp'la aynı duygu içinde görür; Ziya Gökalp'ın

Türklüğün başına hakaret yağdır!

Uyuyan bir kavme bu zillet azdır!

Vur eski kölesi utandır onu,

Bırakma uyusun, uyandır onu!

mısralarını Selanik'te dinleyen Mustafa Kemal'in Gökalp'a hak verdiğini, Anadolu'ya çıktığında fazla gücünün olmamasına rağmen Türkiye'yi kurtardığını sohbet havasında vermiştir. Saygı gösterilerine rağmen, hemşehrilerinin Mustafa Kemal'i iyi anlayamadıklarını da belirtilir. Burhan Sait, keşke kendilerine de birilerinin tokat atarak uyanmalarını sağlasa diye düşünmekten kendini alamaz (Sait, 1991).

1990'lardan itibaren milliyetçi-Türkçü-Atatürkçü çizgide faaliyet yapan Burhan Sait, geldiği Üsküp'te 1994'te, kendi gücüyle *Vardar* dergisini çıkarmaya başlar. İlk sayıda onun tarafından yazıldığını kabul ettiğimiz "Başlarken"de Makedonya Cumhuriyeti'nde din, dil, ırk farkı gözetmeksizin ama Atatürkçü düşünceye bağlı kalarak yayın yapacağını, "*Makedonya'da yaşayan tüm millet ile azınlıklar arasında dostluğu güçlendirmeyi, Makedonya Anayasasını ve insan haklarını savunmayı, dil, din, ırk ayrımını kınamayı amaç edinen dergimizle Türk toplumunun siyasi, kültür ile ekonomi refahını sağlayacak değerlere ağırlık vermemiz başta gelen ödevlerimizden biridir. Türk toplumunu başarıya götüren, milli ve manevi değerlerini koruyarak dünya milletleriyle bütünleşmesini sağlayan tek yolun sadık destekçisi olmayı amaç edinen dergimizin Atatürkçü düşünceyi benimsemesi aynı zamanda derginin vazgeçemeyeceği temel ilkelerinden biri olacaktır.*" cümleleriyle vermektedir (Sait, 1994a: 3).

Yine *Vardar*'ın ilk sayısında, kendi adıyla yayınladığı "Batının Korkusu Lâiklik" yazısında, Atatürk ve getirdiği laikliğin Türkleri, Türkiye'yi medeniyet yolunda ileri seviyeye ulaştırdığını belirtir. Bosna Hersek iç savaşında Boşnaklara destek için dünyanın değişik Müslüman ülkelerinden gelen mücahitlerin, şekli İslamî şeylerle uğraştığını, Boşnaklara İslamî dayatmalarda bulunduğunu belirten Burhan Sait, bunların Makedonya'da da faaliyete başladıklarını, İkinci Meşrutiyet Meclisi'nde Üsküp'ü temsil eden ama İstiklal Savaşı, Kuva-yı Milliye ve Atatürk'e karşı çıktığı için Türkiye'yi terk etmek zorunda kalan Makedonyalı Atatullah Efendi'ye bağlı olanlar arasında kışkırtıcı çalışmalar yaptıklarını, Atatürk ve hatta Türkiye'de zamanın siyasî önde gelenlerini

kâfirlikle suçladıklarını da anlatır. Burhan Sait göre, Batı merkezlerinde oluşturulan senaryo ile yetiştirilen bu köktenciler, İslam'ı sadece "ahiret hayatı" olarak göstermek istemektedirler. O, köktencilik Batı'nın körüklediğini, bunun sonucunda sömürüsüne, işgallerine zemin hazırladığının farkındadır. Ona göre Batı, hoşgörüyü dayanan İslam'ın Osmanlı Döneminde yaşandığını görmesine rağmen, sömürü düzenini devam ettirmek için İslam köktencilikini arka planda hazırlayarak Müslüman milletleri dünyaya kötü göstermek istemektedir. Burhan Sait, Müslüman ülkelerden sadece laik Türkiye'nin kendini kurtardığını söyler, Makedonya Türklerinin Batı ve Suudi Arabistan kaynaklı köktencilik genelde uzak durduğunu belirtir (Sait, 1994b: 4).

Vardar imzasıyla yazdığı bir yazıda da yine Türkiye'de Atatürk sayesinde İslam'ın daha iyi anlaşılması yolunda adımlar atıldığı belirtilir. Uzun yüzyıllar İslam'ın hurafelere boğulduğunu, Atatürk'ün Türkleri bundan kurtarmak için Kur'an'ın Türkçe tercümesi ve tefsirine önem verdiğini; Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır ve Konyalı Mehmet Vehbi Efendi'nin eserlerinin bu boşluğu giderdiğini yazan Burhan Sait, yazısında bu hususta Atatürk'ün din ve gerçek İslam konusundaki şu sözlerine de yer verir:

"Din vardır ve lazımdır... Dinsiz milletlerin devamına imkan yoktur."

"Türkler dinlerinin ne olduğunu bilmiyorlar. Bunun için Kur'an Türkçe olmalıdır. Türk Kur'an'ın arkasından koşuyor, fakat onun ne olduğunu anlamıyor, içinde neler var bilmiyor ve bilmeden tapınıyor."

Benim maksadım, arkasından koştuğu kitapta neler olduğunu Türk anlasın." (Sait, 1994: 2).

"Vardar" imzasıyla ölümünün 56. yılında Atatürk ve yolunu öven bir yazısında, onun Türk'e uygun yol izlediğini belirtmiş ve şu önemli sözlerine yer vermiştir:

"Türkiye en kısa zamanda çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmalıdır."

Biz bize benzeriz.

Yenilikler Türk milletinin yapısına karakterine uygun olmalıdır.

Başka vücutlar için biçilmiş elbiseler bize uymaz."

Burhan Sait, taklitten uzak olan Atatürk'ün Türkleri kısa zamanda çağdaş medeniyete ulaştırmak istediğini belirtmiştir (Sait, 1994ç: 6).

Yine onun yazdığını düşündüğümüz bir haber-yazıda, 10 Kasım 1994'te şimdi Şehir Müzesi olan Mustafa Kemal'in okuduğu Manastır Askerî İdadisi'nde, ona tahsis edilen "Anı Odası"nda yapılan anma törenine T.C. Üsküp Büyükelçisi Süha Noyan, Askerî Ataşe Kurmay Yarbay Mehmet Taş, belediye başkanı ile Manastır ve diğer yerlerden gelen Türklerin katıldığı belirtilmiştir. Törende Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Okutmanı Çiğdem Ülker'in "*Makedonlar İçin Türkçe El Kitabı*" eserinin de tanıtımı gerçekleştirilir. Yazıda Makedon-Türk Dostluk Derneği'nin de kurulduğu duyurulur (Sait,1994d: 2). *Vardar* gazetesinde çıkan imzasız ama onun olduğundan emin olduğumuz bir haber-yazıda da, T.C. Kültür Bakanı İstemihan Talay'ın Selanik'teki Atatürk'ün doğduğu evin onarılacağı müjdesine yer verilmiştir (Sait,1999a). Bir başka imzasız yayınlanan iki yazısında da, *Vardar*'ı çıkaran "Tokat" Gazete-Yayın Şirketi'nin Türkiyeli diplomat Menter Şahinler'in "*Atatürkçülüğün Kökeni, Etkisi ve Güncelliği*"

kitabının şirketçe Makedonca'ya çevrilip yayınlandığı; tanıtımın 09.11.1999'da Üsküp Haklar Tiyatrosu'nda yapılacağı ve aslı da Makedonya Türklerinden olan Menter Şahinler'in tanıtımında hazır bulanacağı duyurulur. Tanıtım da belirtilen tarihte gerçekleştirilir. Tanıtım toplantısında açılış konuşmasını Alaettin Tahir yapar. Sonra da Prof. Dr. Yusuf Hamzaoğlu ve kitabın yazarı olup beş yaşındayken Üsküp'ten Türkiye'ye göç eden Dr. Menter Şahinler konuşur. Ses sanatçısı Perihan Tuna, Atatürk'ün sevdiği birkaç müzik parçasını seslendirir; tiyatro sanatçısı Salaettin Bilal de 10. Yıl Nutku'nu okur (Sait,1999b; Sait,1999c).

B. 2. Burhan Sait'in Yugoslavya'da Atatürk Aleyhine Konuşan ve Yazanlarla İlgili Yazıları

Daha önce değerlendirmeye alınan "Batının Korkusu Laiklik" yazısında, İslam köktencilığının Batılı merkezlerde oluşturulup İslam ülkelerine yönlendirildiğine ve Suudi Arabistan tarafından desteklendiğine inanan Burhan Sait, Atatürk'ün laiklikle Batı'ya uyumu sağladığını ve Türkiye'nin çağdaş medeniyet içinde yer aldığını savunmuştur. Ona göre Batı'nın İslam ülkelerindeki oyununu Atatürk bozmuştur. İslam'ı şekilci sertliğin dışına çıkarıp yeni nesillerin modern fen bilimleriyle yetişmesini sağlamıştır. Yine ona göre, şeriatı uyguladıklarını iddia eden Müslüman devletler, aslında Batılı sömürgeci devletlerin uzantısıdır. Batı, ürettiği İslam köktenciligi ile iki hedefin peşindedir: 1. İslam'ı şekli dar çember içine sokmak, sadece ahiret hayatı tasavvuruna indirgemek. 2. Şekli sert uygulama, görüntüler ve yaratılan terörle İslam'ı ve Müslümanları dünyada kötü göstermek. Atatürk bu oyunları bozduğu için, Batıların tezgâhı ve körüklemesiyle bazı Müslümanlarca kötü gösterilmektedir. Türkiye Cumhuriyeti, Türk devletleri ve toplulukları bu oyuna düşmemelidir. Burhan Sait yazısının sonunda "Her zaman İslamın gerçek savunucusu olarak bilinen Makedonya Türklerinin hiç şüphesiz kendileriyle oynanmak istenen siyasi oyunlara, çevrilmek istenen dolaplara göz kapamayacağına eminiz." demiştir. Yine de Bosna Hersek'teki savaşa giden köktenci mücahitler, Makedonya ve Kosova'da da faaliyet yapmakta, Türkiye'nin kâfir ülke, Atatürk'ün ve hatta son devir siyasi liderlerin kâfir olduklarını yaymaya çalışmaktadır. Üsküplü Ataullah Efendi yolunda gidenler ve daha çok da Arnavut gençleri arasında etkili oldukları sanılmaktadır. Büyük meblağda paraların da etkisiyle Vahhabilerin Makedonya ve Kosova'da yarattığı ortamda bazı gençlerin İŞİD-DAEŞ'e katıldıkları bilinmektedir (Sait, 1994b: 4).

Onun "Vardar" imzasıyla çıkan bir yazısında, *Vardar* dergisinin Atatürk konusunda kimleri rahatsız ettiği sorgulanır. *Vardar*, Atatürk düşmanlığıyla Türkiye'nin çökertilmek istendiğini vurgulamaktadır. Fesat çevreleri Atatürk ve onu savunan *Vardar* ve sahibi Burhan Sait'i dinsiz göstermek istemektedir. Burhan Sait, bu propagandanın Batı tarafından organize edildiğini belirtir. Burhan Sait yazısının sonlarında şu tespiti yapar:

"Makedonya Türklerinin bu oyunlar karşısında sağduyulu kalacaklarına ve özellikle Türk dini görevlilerinin kendi benliklerini koruyacaklarına, kimseye alet olmayacaklarına eminiz.

Milli benlikten yoksun ve ne olduğunu bilmeyenler Atatürk düşmanı olabilir (Sait, 1994e: 3-4).

Burhan Sait'in bu konuda kapsamlı bir yazısı daha vardır. Kosova'da Türkleri yok sayan bazı Arnavut şoven çevreler, Türkiye Cumhuriyeti'nin Balkanlar ve hatta Arnavutlukla iyi ilişkiler kurması karşısında, Türk düşmanlığına biraz ara verir. Sırbistan dahil bazı Avrupa ve Arap devletleri ve İran'dan gelen direktiflerle Kosova'da yeniden ortaya çıkan Türk düşmanları, faaliyet alanı olarak

bu kez cami kürsülerini ve cemaatleri seçer. İslam kisvesi altında Türk düşmanlığı yapılır. Yine de büyük Müslüman Arnavut çoğunluğun buna sıcak bakmadığı, Türkiye ile ilişkilerin iyi gitmesinden bellidir. Türkiye bursuyla İstanbul’da Osmanlı Arşivlerinde çalışmış olan Prof. Dr. Skender Rizay, cami kürsüsünden şöyle vaaz vermiştir:

“Hz. Muhammed AS. Arnavut’tur. Türkler Arnavutları değil Arnavutlar Türkleri İslamlaştırmıştır. Osmanlı devletini Arnavutlar kurmuştur. Türkler çobanlık yaptıkları için devlet kurabilmeleri imkânsızdır. Barbar bir millet olan Türkler hiçbir zaman devlet kuramamıştır. Osmanlıyı her zaman koruyan Arnavut yıkan ise Türk milleti olmuştur. Atatürk Arnavuttur, ama Sırp kralı ile Arnavutların Anadolu’ya göç anlaşması yaptığı için bizden değildir.” (Sait, 1996: 9).

Burhan Sait ise, buna ses çıkarmayan resmî çevrelere kırgındır:

“Cami kürsüsünden daha nice nice aptallıklar laf eden bu zata ne yazık ki dergimizin dışında kimseden tepki gelmedi. Hz. Adem AS. Arnavutça konuştuğunu ve Hz. Muhammed AS. Arnavut olduğunu iddia eden bu zat adeta dini çevrelerin de ağzını kapatmıştı. ‘Vardar’ dergisi ise bir daha ‘solculuk’ ve ‘komünistlik’ yapmakla suçlanmıştı.

Bu zatı cami kürsüsüne çıkaran sözde İslami gruplar, tepkisiz geçen bu çıkıştan güç kazanarak Kosova’nın değişik yerlerinde açık oturumlar tertitlediler, Türk düşmanlığını körükleyen kitaplar yayınladılar, hiç utanmadan da Türkiye’ye gidip maddi yardım istediler.” (Sait, 1996: 9-10).

Burhan Sait, o sırada Kosova’da dağıtılan “İslamda Hilafet Gerçeği” adlı bir bildiride, hilafetten söz etmekten ziyade Türkiye ve Atatürk düşmanlığı yapıldığını belirtir. Bildiride Türkiye’de cumhuriyetin ilanı İslam ve hilafet düşmanlığı olarak gösterilmiş, Atatürk’e çirkin hakaretlerde bulunulmuş; Atatürk’ün gayr-ı meşru ilişkiden doğan biri olduğu, hem Yunan dönmesi hem Yahudi hem de İngilizler için çalışan bir İslam düşmanı olduğu ileri sürülmüştür. Burhan Sait, olayın arkasında başka güçler olduğu kanaatinde:

“Kimi zaman Atatürk’ün Arnavut, kimi zaman Yunan dönmesi, kimi zaman da Yahudi olduğunu göstermek isteyen alçak, pis ve kendinden şüphe eden bu gibi Türk düşmanı çevrelerin samimi olduklarına ve beyin takımı olan Türk düşmanı devletlere, güçlere uşaklık yaptıklarına eminiz. Konu üzerine yaptığımız araştırma sonucu bu çevrelerin Sırbistan dahil, Avrupa ve Arap ülkeleri ile İran gibi devletlerin hesabına çalıştıkları kesinlik kazanmıştır. Peki, Türkler ve Türkiye neden hedef olarak seçilmiştir? Bu sorudan hareket ederek yapılan araştırmalardan sonra ortaya çıkan tespitler şunlar olmuştur.” (Sait, 1996: 10).

Burhan Sait, önce “Sırbistan Varyantı”nı anlatır. Sırbistan, iç savaştaki katliamlar yüzünden Batı karşısında güç durumda kalınca, Kosova’daki İslam köktencilğine karşı mücadele verdiğini ileri sürmektedir. Halbuki Sırbistan, köktenci faaliyetlere hiç karşı çıkmamıştır. Sonra ‘Alman, İngiliz, Fransız Varyantı’na değinen Burhan Sait, Sovyetlerin dağılmasıyla Türkiye’nin Balkanlarda itibarını arttırdığını, bu adı geçen ülkelerin çıkar hesaplarını bozduğunu, Türkiye’nin Bulgaristan dahil Makedonya, Kosova, Arnavutluk ve Sancak’tan uzak durmasının istendiğini belirtir. Türkiye’nin Balkanlarla ekonomik, siyasi ve kültürel ilişkilerinin artması, bu devletlerin bölgedeki hesabını bozmaktadır. Bu devletlerin Balkanlarda Türk varlığını görmezden gelmeleri ve hatta inkâr etmelerinin altında da bu tavır vardır. Burhan Sait’in tespiti yerindedir:

“Bir yandan Türkiye'nin din düşmanı bir ülke olduğunu gösteriyor, Türkiye'ye karşı dini çekemezliği körüklüyor, öte yandan Arnavutların İslamdan vazgeçmesi için milyonlarca dolar harcıyor. Buna istinaden Kosova'daki Müslüman Arnavut gençleri katolik kiliselerine gidiyor, haç takıyor, Yehova Şahitleri gibi tarikatlara kabarık sayıda üye oluyor ve Priştine, Üsküp, Tiran sokaklarında bu gibi tarikatların bildirilerini dağıtıyor. Bu ülkelerin bölgede faal olan sözde İnsani Yardım Kuruluşları da sözkonusu mozayikin bir parçasını oluşturuyor. Kosova ve Makedonya'da yardıma ihtiyacı olan yüzlerce Türk ailesi varken, bu ülkelerin sözde insani kuruluşları bu aileleri görmezlikten gelmeye devam ediyor.” (Sait, 1996: 11).

“Suudi Arabistan ve İran Varyantı”: Para sorunu olmayan Suudi Arabistan, Kosova ve Arnavutluk'ta etkili olmuştur. Suudiler, kendilerinde din eğitimi gören Arnavut imamlar aracılığıyla Priştine ve Metroviça'da Arnavutlardan bazılarını Hanefilikten Vahhabiliğe –Maliki ve Hanbelilik olabilir- geçmelerini sağlıyor. İşin içinde Osmanlı ve Türk düşmanlığı vardır. Kosova İslam Birliği yönetimindeki birçok yönetici de Suudi Arabistan'da eğitim görmüşlerdir. Suudiler, Arnavutluk'ta önce cami, dinî eğitim için okullar yapılmasını üstleniyor, sonra da Hanefilikten Vahhabiliğe geçmeyi tavsiye ediyor. İran ise, Kosova ve Arnavutluk'ta dinî yayıncılığa yardım etmekte, tarikatlara nüfuz etmeye çalışmaktadır. Burhan Sait, yazısının sonunu şöyle bağlamıştır:

“Herkes çıkar peşinde ve her varyantta Atatürk, Türkler ve Türkiye nöbetçi suçlu olarak gösteriliyor. Türk düşmanlığı körükleniyor, Türkler aşağılanıyor, Türk varlığı reddediliyor... Sadece ve sadece Türkler arasında 20'ye yakın vezir verebilmiş olan Arnavutlar 19. yy. başlarında olduğu gibi 'kaş yaparken göz çıkarıyor.

En nihayet, kimi Arnavut 'aydınlar' gözlük takmış illa da başka türlü görmek istiyorlarsa kendilerine başka bir nöbetçi suçlu bulsunlar, Türkleri rahat bıraksınlar.” (Sait, 1996: 11).

Burhan Sait, bu konuda yazdığı son yazısında akademisyen Fadil Süleymani'nin Türk düşmanlığına değinir. Yazıya keskin bir tespitle başlar:

“Balkan milletleri arasında her çıkmazda Türkleri nöbetçi suçlu gösteren nöbetçi 'bilimadamı', 'misyoner' ve 'siyasetçilerin' hem isim hem de cisimleri çoktandır açığa çıkmış, yıkıcı emelleri deşifre edilmiştir.

Ne hikmetse Balkan milletleri arasında mesela Müslüman topluluk olan Arnavutlar arasında bu gibi kimselerin sivrilmesi ve günün ihtiyaçlarına göre çıkışlar yapması alışlagelmişin ötesine gelmiştir. Öyle bir gelmiştir ki, hem amaçlar hem mesajlar çok iyi anlaşılmuştur.” (Sait, 1999).

Burhan Sait, her 7 Arnavut'tan birinin Türkiye'de akrabası olduğu için Türk düşmanlığı yapılmasını anlayamıyor. Makedonya'da da Kalkandelen'de o sırada yasa dışı olarak faaliyet yapan Arnavut Üniversitesi Rektörü Fadil Süleymani Türk düşmanlığı yapmaktadır. Süleymani bir radyoda “Makedonya'da Türk yoktur. Kendisine Türk diyenler Arnavut'tur.” demesi ortalığı karıştırır. Halbuki o sırada Türkiye Cumhuriyeti Diyanet İşleri Başkanı Mehmet Nuri Yılmaz Kosova Müslümanları için toplanan milyonlarca dolar çekini Başbakan Bülent Ecevit'e teslim etmiştir. Bu ve Kosova'nın bağımsızlığında Türkiye'nin devrede olması, Türk düşmanlığı yapanların hesaplarını hep bozsa da, bunların faaliyetlerinden geri kalmadıkları da görülmüştür. Makedonya'da Arnavutça olarak Türklerin halifeliği kaldıran millet olduğu, Atatürk Türkiyesi'nin din düşmanlığı yaptığı,

Atatürk'ün Yahudi dönmesi olduğunun belirtildiği afişlerin asılması, Türk düşmanlığının devam ettiğini göstermiştir. Yine de insafli Arnavut aydınlar sayesinde bu kışkırtıcı faaliyetler meyve vermemektedir. Tiran Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi öğretim görevlisi Hüsamedin Feray'ın Üsküp'te verdiği bir konferansa değinen Burhan Sait, “*Yüzlerce Arnavut önünde Arnavutların en büyük gelişmeyi Türk idaresi altında kaydettikleri yolundaki tarihi gerçeklere dayanan tezleri savunması Arnavut basını tarafından es geçilmiştir.*” demiştir. Son tespiti ise “*Sonuç olarak Fadil Sülaymani gibi kimseler tarafından söylenen saçmalıklar dünya tarihini değiştiremez.*” şeklindedir (Sait, 1999).

Sonuç

Balkan Savaşı ile birlikte katliam ve göçlerle nüfusu azalan Yugoslavya Türkleri, Tito yönetiminin ilk yıllarında da baskıya maruz kalmış, 1953-1961 arasında yaşanan büyük göçle ise azınlık durumuna düşmüştür. Krallık zamanında Atatürk'ten nadiren sitayişle söz edilmesine karşılık, Tito zamanında büyük oranda övgülerle söz edilmiştir. Tito'nun öldüğü 1980'de on beş yaşında olan Burhan Sait, sosyalizm sayesinde Türklerin Türkçe basın-yayın ve Türkçe eğitim hakkının verildiğini şahittir. Bu yüzden 1980-1990 arasında hâlâ rejime bağlı sayılabilir. Fakat gerek Makedonya Cumhuriyeti'nde ve gerekse özerklikten bağımsızlığa geçme aşamasında olan Kosova'da yeni düzenlerin Türklerin aleyhine gelişeceğine inanmakta haklıdır. Bu yüzden Türkiye dışındaki her Türk topluluğundaki fertlerde olduğu gibi buradaki Türkler de Türkiye Cumhuriyeti ve Atatürk'e yaslanmak, bağlanmak durumundaydı. Burhan Sait, Atatürk inkılapları sayesinde Türkiye'nin kendine geldiğine, çok çabuk ilerlemeye başladığına inanmıştır. Bölgede bilhassa Arnavutlar arasında görülen Atatürk düşmanlığını yabancı kaynaklı tezgâhtan, kışkırtmadan kaynaklanmış saymıştır.

Burhan Sait Atatürk ile ilgili yazılan kitaplar ve yazılar üzerine de yazan birisi olarak Atatürk'ün yaptığı icraatlardan övgü ile bahsederek bunların gerekliliği üzerinde duruyor. Atatürk'ü eleştiren yazılara eleştiriler yazıyor. Atatürk'ü dönemin diğer liderleri ile de mukayese eden Sait, Atatürk Türkiye'sinin uzun soluklu olması ile diğerlerinden çok daha önemli olduğu üzerinde duruyor. Atatürk'ün taklitten uzak bir politika geliştirmesi de bunda etkilidir diye düşünür. Sait'in Vardar dergisinde Atatürk yanlısı yazılarından rahatsız bir kitlenin varlığından da yine yazıları aracılığı ile haberdar oluyoruz. Ona göre bu rahatsız çevrelerin arkasında Batılı güçler bulunmaktadır. Zira böylelikle Makedonya, Kosova ve Arnavutluk'ta kimi dine yakın gruplarla Arnavutların Atatürk üzerinden Türkiye'ye olan bağlılıklarını zayıflatmak amaçlanmaktadır. Yazılarında bu tür girişimlerde bulunan çevrelere ses çıkarmayan resmi makamlara da kırınglılığını dile getirerek onları eleştirir.

Burhan Sait, yazılarında dönemin sıkı bir takibini yaparak Türkiye'nin SSCB dağıldıktan sonra Balkanlarda güçlendiğini ve bunun da istenmediğini dile getirir. Türkiye'nin önünü kesmek için Sudi Arabistan'ın bölgede var olan Osmanlı camilerinde değişiklik yaptığını, parasal destekler vererek insanları vahabiliğe yönlendirdiğini, İran'ın ise bölgede aynı maksatla dini yayıncılığa el attığını ve bölgede bulunan tarikatları hedef aldığından bahseder. Bu faaliyetlerin özellikle Arnavutlar üzerinden yapıldığını dile getirir. Her 7 Arnavuttan birinin Türkiye'de akrabası olduğunu dile getirerek Arnavutların Türkiye düşmanlığına çanak tutmasını da hayret ederek eleştirir. Bu girişimlere rağmen

yine de insafli Arnavut aydinlar sayesinde bu kiskirtici faaliyetleri meyve vermedigini dile getirerek Turkiye sevgisinin Balkan toplumlarindan artarak surecegini ifade der.

Kaynaklar*

- İlyasoğulları, Şakir (2020). “Şakir İlyasoğulları’nın Burhan Sait’le İlgili Yayınlanmamış Anıları”, 29.05.2020.
- Sait, Burhan (1988). “Dr. Zoran Sv. Tomić’in 1939 Yılında Belgrad’ın “Planeta” Yayınları’na Yayımlanan “Kamal Atatürk” Adlı Kitap Gelecek Yıl 50. Yıldönümünü Kutluyor: Yugoalavya’da Atatürk’e adanmış ilk kitap”, *Tan*, S. 988, 03.09.1988.
- Sait, Burhan (1990). “Atatürk Fazla Yaşasaydı...”, *Tan*, S. 1104/1105 (*Yarın Aylık Gençlik Eki*, S. 10), 27.11.1990.
- Sait, Burhan (1991). “Mustafa”, *Tan*, S. 1154, 09.11.1991.
- Sait, Burhan (1994a). “Başlarken”, (Yazı Vardar yazar ismi ile kaleme alınmıştır.) *Vardar*, S. 1, Haziran 1994, s. 3.
- Sait, Burhan (1994b). “Batının Korkusu Lâiklik”, *Vardar*, S.1, Haziran 1994, s. 4.
- Sait, Burhan (1994c). “Atatürk ve Kur’an”, (Yazı Vardar yazar ismi ile kaleme alınmıştır.), *Vardar*, S. 2, Temmuz 1994, s. 2.
- Sait, Burhan (1994e). “‘Vardar’ Kimi Rahatsız Ediyor ?”, (Yazı Vardar yazar ismi ile kaleme alınmıştır.), *Vardar*, S. 3, Ağustos 1994, s. 3-4.
- Sait, Burhan (1994ç). “Ölümünün 56. Yılında Mustafa Kemal Atatürk”, (Yazı Vardar yazar ismi ile kaleme alınmıştır.), *Vardar*, S. 5, Ekim 1994, s. 6.
- Sait, Burhan (1994d). “Atatürk Saygıyla Anıldı”, (Yazı Vardar yazar ismi ile kaleme alınmıştır.), *Vardar*, S. 6, Kasım 1994, s. 2.
- Sait, Burhan (1996). “Atatürk ve Türk Düşmanları Hortlamaya Devam Ediyor”, *Vardar*, S. 28, Eylül 1996, s. 9-11.
- Sait, Burhan (1999c). “Fadil gibi “Koyunların” çoktan çıkmıştır oyunları”, *Vardar*, S. 55, 13.02.1999.
- Sait, Burhan (1999a). “Atatürk’ün doğduğu ev onarılacak”, (Yazı X yazar ismi ile kaleme alınmıştır.), *Vardar*, S. 89, 23.10.1999.
- Sait, Burhan (1999b). “‘Atatürkçülüğün Kökeni, Etkisi ve Güncelliği’ kitabının tanıtımı yapılacak”, (Yazı X yazar ismi ile kaleme alınmıştır.), *Vardar*, S. 91, 06.11.1999.
- Sait, Burhan (1999c). “‘Tokat’ Gazete-Yayın Şirketi’nce Makedonca Diline Kazandırılan Dr. Menter Şahinler’in “Atatürkçülüğün Kökeni, Etkisi ve Güncelliği” Kitabının Tanıtımı Yapıldı: “Atatürkçülük sürekli gelişme, ilerleme ve aydınlanma hareketidir.”, (Yazı X yazar ismi ile kaleme alınmıştır.), *Vardar*, S. 92, 13.11.1999.

* Burhan Sait, yazılarını “Burhan Sait”, B. Sait”, “Vardar” ve “X” imzalarıyla yayınlamıştır.